

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันสินค้าที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) กลายเป็นกระแสนิยมที่ทำให้ประชาชนหันมาบริโภคเนื่องจากมีการใส่ใจสุขภาพกันมากขึ้น ซึ่งทางภาครัฐได้จัดให้มีการณรงค์โดยกำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้บริโภคหันมาเลือกซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัยและมีคุณภาพกันมากขึ้น ดังนั้นทำให้มีการคาดการณ์ว่าอุปสงค์ของสินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังส่งผลทำให้ผู้ผลิตหรือเกษตรกรสามารถจำหน่ายและเป็นการสร้างรายได้ให้มากขึ้น ในกรณีเช่นนี้ ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคต่อการบริโภคสินค้าเกษตรที่ได้ผ่านการรับรองตามมาตรฐานระบบ GAP นั้น อีกทั้งปัจจัยยังมีส่วนช่วยในการกำหนดนโยบายกลยุทธ์ต่างๆ เช่น ด้านการผลิต และการตลาด เป็นต้น ซึ่งการกำหนดอุปสงค์มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การรับรู้ และทัศนคติของผู้บริโภค ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี

ทั้งนี้ผู้จำหน่ายสินค้าที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) รายใหญ่ ก็ได้ให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี กันมากขึ้น เห็นได้จาก มีการแข่งขันกันสูงในการนำสินค้ามาวางจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย โดยมีการออกตรารับรองสินค้าของตนเอง ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งกรมวิชาการเกษตรได้มีการกำหนดกระบวนการในการตรวจสอบมาตรฐานด้านคุณภาพ ความปลอดภัยในสินค้าพืชเกษตร เรียกการรับรองมาตรฐานระบบนี้ว่า “GAP” (Good Agricultural Practice) โดยกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความหมาย คำนี้ว่า “เกษตรดีที่เหมาะสม” โดยจะเน้นผลผลิตทางการเกษตรที่มีความปลอดภัย และคุณภาพดี ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้บริโภคมากขึ้นที่จะหันมาเลือกซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัยกันอย่างแพร่หลาย

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ปัจจุบันแล้ว สินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา และมีการแข่งขันกันสูง ยังเกิดปัญหาความไม่สม่ำเสมอในการผลิตรวมทั้งด้านราคา ซึ่งสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบ GAP จะมีราคาค่อนข้างสูงกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าเกษตรทั่วไปเฉลี่ยราว 10-20% และการที่ผู้บริโภคมีความสับสนในเรื่องความแตกต่างของมาตรฐานผลผลิตระหว่างเกษตรปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ เกษตรอินทรีย์ และอาหารสุขภาพอื่น โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าเกษตรปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ หรือไร้สารพิษ คือผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน เมื่อขาดการรับรู้และทัศนคติต่อการบริโภคผัก ทำให้ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างสินค้าทั่วไปกับสินค้าเกษตรปลอดภัยตามมาตรฐานระบบ GAP ก็เกิดความสับสนในการเลือกซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัย และมีคุณภาพซึ่งมีราคาสูงกว่าสินค้าผักทั่วไป

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคต่อผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) สู่เกษตรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน โดยเลือกเป็นสินค้า ประเภทผักเนื่องจากมีการเพาะปลูกกันจำนวนมากในภาคเหนือตอนบน โดยในการศึกษานี้ จะเน้นผักที่มีจุดเด่นของแต่ละจังหวัดที่มีความสำคัญ โดยจะเป็นผักที่นิยมรับประทานและมีความต้องการสูง ทั้งนี้หากต้องการให้เกิดการสนองต่อความต้องการแก่ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรปลอดภัยที่ได้รับมาตรฐานระบบ GAP อย่างแพร่หลายและยั่งยืนในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษารับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อความต้องการ ผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ว่าปัจจัยชนิดใดที่มีอิทธิพลทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผัก ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิต กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงการบริโภค ในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรประเภทผัก และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรชนิดอื่น ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้มีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าเกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) สู่เกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคต่อผักที่ผ่านการรับรองตามระบบการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคผักที่ผ่านการรับรองตามระบบการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของผู้บริโภคต่อการบริโภคผักที่ได้ผ่านการรับรองตามมาตรฐานระบบ GAP เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสู่เกษตรอินทรีย์ต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อต่อผักที่ผ่านการรับรองตามระบบการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) รวมถึงศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริโภคหน่วยสุดท้าย ได้แก่ ผู้บริโภคที่มีหน้าที่จับจ่ายซื้ออาหารที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน โดยขอบเขตประชากรในจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด : Gross Province Product (GPP) สูงสุดจากข้อมูลสถิติในภาคเหนือตอนบนที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และพะเยา ตามลำดับ (2009, สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) และพื้นที่ในการเก็บข้อมูลโดยเก็บจากสถานที่ หรือจุดจำหน่าย ได้แก่ ซูเปอร์สโตร์ 5 แห่ง (ริมปิง ที่อปซูเปอร์เซ็นเตอร์ บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ โลตัสซูเปอร์เซ็นเตอร์ และคาร์ฟูไฮเปอร์มาเก็ต) ของในแต่ละจังหวัด เนื่องจากมีการจำหน่ายและสามารถกระจายตัวเข้าถึงผู้บริโภคหน่วยสุดท้ายมากที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ของผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) รวมทั้งทราบถึงการรับรู้และทัศนคติในการกำหนดการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อันจะทำให้ทราบว่าผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) อย่างไร และอุปสงค์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ตัวแปรใดบ้างที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อรับทราบแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิต รวมถึงการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคหน่วยสุดท้าย อีกทั้งข้อมูลในการศึกษายังเป็นประโยชน์แก่ผู้ผลิต โดยทราบข้อมูลในการตัดสินใจว่าควรผลิตผลผลิตเกษตรอย่างไร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ทั้งนี้ควรทำการส่งเสริมตัวแปรที่ส่งผลในการตัดสินใจซื้อเพื่อให้เกิดการสอดคล้องและสนองความต้องการแก่ผู้บริโภคมากที่สุด ทั้งนี้ยังเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์แก่ผู้บริหารประเทศ และผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะสามารถวางแผนในทุกๆด้าน คือด้านการผลิต การตลาด และการบริโภคได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะนโยบายซึ่งจะสามารถพัฒนาจากผลิตภัณฑ์เกษตรที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) สู่อุตสาหกรรมอินทรีย์อย่างยั่งยืนต่อไป

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปแนวทางที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. แก้ปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานที่ทำการวิจัยซึ่ง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์และนักศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักวิจัยที่จะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับอุปสงค์ต่อสินค้าเกษตรเพื่อนำไปพัฒนา ผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นๆ ในมาตรฐานเดียวกันหรือสูงกว่า รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าเกษตรชนิดอื่นๆ ต่อไป
3. บริการความรู้แก่ประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคที่บริโภคผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้ง กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์ที่ทำการเกษตรแบบปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรที่กำลังจะเปลี่ยนระบบการเกษตรเป็นเกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์
4. บริการความรู้แก่ภาคธุรกิจซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภค และผู้จัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร
5. เป็นประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภค

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร,สมาชิกรสหกรณ์, กรมส่งเสริมการเกษตร , กรมส่งเสริมสหกรณ์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

นิยามคำศัพท์คำจำกัดความที่ใช้ในโครงการวิจัย

Good Agriculture Practices (GAP) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO)

ทัศนคติของผู้บริโภค หมายถึง ทัศนคติของผู้ที่มีความสามารถซื้อ หรือจับจ่ายใช้สอยเลือกซื้ออาหารสำหรับสมาชิกในครัวเรือนเป็นประจำ มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูนและพะเยาเท่านั้น